

Наука в Україні та зарубіжних країнах:

анотований бібліографічний список

Вип. 1 / 2026

лютий

URL: <http://nplu.org/article.php?id=423&subject=3>

1. **Бережна Д. 30 років, як Україна отримала базу в Антарктиці: топ 5 фактів про станцію "Академік Вернадський"** [Електронний ресурс] / Дар'я Бережна // Focus.ua : [вебсайт]. – 2026. – 6 лют. — Електрон. дані. Зазначено, що 06.02.1996 на станції "Фарадей" було урочисто спущено британський прапор та натомість піднято Державний прапор України. Українську станцію назвали на честь видатного вченого, першого президента Академії наук України В. Вернадського. Про день народження української станції на крижаному континенті нагадали в Державній службі з надзвичайних ситуацій України (ДСНС України), адже упродовж усіх років частиною антарктичних експедицій є фахівці Українського гідрометеорологічного центру ДСНС України, які забезпечують безперервні метеорологічні та кліматичні спостереження в одному з найсуворіших регіонів планети. "Фокус" зібрав найцікавіші факти про станцію, яку Україна отримала від Великої Британії за символічну ціну в один фунт стерлінгів та потрапила до "елітного клубу" держав, що проводять дослідження в Антарктиці. Текст: <https://focus.ua/uk/technologies/742943-30-rokiv-yak-ukrajina-otrimala-bazu-v-antarktici-top-5-faktiv-pro-stanciyyu-akademik-vernadskiy>

2. **Заєць С. В. Довіра до вчених у вимірі міжнародних і національних опитувань** [Електронний ресурс] / С.В. Заєць // Наука та

наукознавство. – 2025. – № 4 (130). – С.23-48. Здійснено комплексний аналіз показників довіри до науковців в Україні в контексті регіональних відмінностей та впливу кризових явищ (пандемії та повномасштабної війни). Джерелами аналізу стали результати міжнародних досліджень громадської думки «Wellcome Global Monitor» (2018), «Many Labs» «Довіра до науки та популізм, пов'язаний із наукою» (TISP), а також опитування «Pew Research Center»(2024). За результатами проєкту «TISP» виявлено, що респонденти з України підтримують комунікацію вчених із громадськістю та необхідність донесення наукових висновків до політиків. Проте значна частина опитаних висловлюється проти безпосереднього залучення вчених до політичного процесу. Увагу приділено моніторингу «Українське суспільство: моніторинг соціальних змін» Інституту соціології НАН України за період 2015 – 2019 рр. Виявлено помірний, але нестабільний рівень довіри до вчених до початку повномасштабної війни, а також значну частку респондентів із невизначеною позицією. Доведено, що до 2019 р. довіра до вчених в Україні була однією з найвищих серед усіх інститутів суспільства, випереджаючи ЗМІ, політиків і правоохоронні органи. Вказано на необхідність проведення нових комплексних опитувань з урахуванням регіональних особливостей, впливу дезінформації та диференціації довіри до різних галузей науки в умовах війни та повоєнного відновлення. Текст : <https://nasu-periodicals.org.ua/index.php/sofs/article/view/25411>

3. **Здоровило Т. Фінансована рф: Україна закликає скасувати премію Менделєєва** [Електронний ресурс] / Тарас Здоровило // Україна молода. – 2026. – 15 лют. – Електрон. дані. Йдеться про звернення Національного музею історії України із закликом скасувати оголошення конкурсу на отримання премії від ЮНЕСКО із назвою "Міжнародна премія ЮНЕСКО–Росії імені Менделєєва з фундаментальних наук", яка ініційована та фінансована урядом РФ. Національний музей історії України як установа, що вивчає методи, використовувані Росією протягом століть для пропаганди своєї величі, наголошує, що під прикриттям гасла "наука поза

політикою" й імені вченого, що жив понад сотню років тому, РФ нині намагається відбілювати свої злочини проти людяності та численні воєнні злочини. Своєю чергою, речник Міністерства закордонних справ (МЗС) України Георгій Тихий, коментуючи позицію Міністерства щодо цієї премії, наголосив, що "Москва системно та грубо порушує цілі та принципи Статуту ООН, Статут ЮНЕСКО, всі фундаментальні принципи, які лежать в основі мандату ЮНЕСКО - сприяти миру через розвиток освіти, науки та культури" й не має нічого спільного з науковими відкриттями та преміями - "це країна варварства, агресії та зневаги до людського життя", яка "заслужує на премію Дарвіна, а не Менделєєва". У МЗС вважають, що премія повинна бути скасована, а журі конкурсу має скласти свої повноваження, адже "справжня наука повинна служити миру, розвитку та гуманізму, а не використовуватися як інструмент пропаганди держави-агресора". Текст: <https://umoloda.kyiv.ua/number/0/2006/193310/>

4. **Кернасюк Ю. В. Витрати на освіту та науку в глобальному вимірі** [Електронний ресурс] / Ю. В. Кернасюк // Освіт. аналітика України. – 2025. – № 5. – С.109-123. Метою статті є визначення пріоритетних напрямів державної політики та практичних заходів у сфері інвестицій в освіту й науку в умовах глобальних викликів, спричинених змінами клімату, енергетичним переходом і цифровою технологічною революцією. Проаналізовано концепції щодо ролі інвестицій у людський капітал, трансформації робочих місць унаслідок нової технологічної революції й енергетичного переходу, а також необхідності збільшення фінансування освіти і наукових досліджень. Надано рекомендації щодо підвищення рівня видатків на освіту й науку за допомогою механізму спрямування бюджетних ресурсів на пріоритетні дослідницькі напрями, стимулювання приватних інвестицій у чисті енергетичні й цифрові технології, інструменти перепідготовки робочої сили та посилення міжнародної кооперації й фінансової підтримки для зменшення глобальної нерівності в доступі до

передових досягнень науки та освіти. Текст : <https://science.iea.gov.ua/2025-5-109-123/>

5. **Коломієць Т. В. Зміни світоглядної парадигми післявоєнної освіти** [Електронний ресурс] / Т.В. Коломієць // Політол. вісн. Київ. нац. ун-ту ім.Т.Г. Шевченка. – 2025. – № 97. – С. 187-197. *Розкрито зміст понять «парадигма», «освітня парадигма», «гуманістична парадигма», «постнекласична парадигма». Зазначено, що освіта має бути спрямованою не лише на відтворення робочої сили, навіть якщо йдеться про фахівців, орієнтованих на фундаментальну науку й розробку інноваційних технологій, але й на розвиток духовності особистості, яка ґрунтується на вищих загальнолюдських моральних якостях і національній культурі. Обґрунтовано роль педагога як рушійної сили інноваційної діяльності в освіті, з розвиненим адаптаційним та інноваційним потенціалом, здатного до оновлення, відкритого до нових ідей та схильного нетрадиційним способом вирішувати освітні проблеми, готового використовувати різноманітні освітні інструменти й націлені на досягнення конкурентних переваг. Вказано, що саме інноваційна й гуманістична освіта буде здатна дати гідну відповідь на ключові виклики повоєнної відбудови, пов'язані з дефіцитом людського капіталу, матеріальних ресурсів і часовими обмеженнями.* Текст : <https://zpv.knu.ua/index.php/pb/article/view/353>

6. **Лепеха В. С. Шляхи вдосконалення нормативно-правових основ діяльності наукових установ агропромислового комплексу в галузі забезпечення сталого розвитку та охорони довкілля** [Електронний ресурс] / В. Лепеха, С. Слюсаренко // Право. Людина. Довкілля. – 2025. – Т. 16, № 4. – С. 158-176. *Здійснено контент-аналіз нормативно-правових актів, що регламентують сталий розвиток господарської діяльності в Україні; порівняльний аналіз діяльності наукових інститутів України, Франції, Німеччини та Швейцарії в галузі сталого розвитку та екологічної безпеки; контекстуальний аналіз впровадження кодифікованої нормативно-правової бази в управління національними дослідними інститутами в*

агропромислового сегменті. Вказано, що в Україні діяльність дослідних інститутів агропромислового комплексу гальмується фрагментарною нормативно-правовою базою, відсутністю універсального визначення сталого розвитку в національному правовому полі, браком стимулів для проведення актуальних досліджень в сегменті та обмеженою адаптацією європейських і міжнародних стандартів в управлінні сталого розвитку, зокрема, охорони довкілля. На основі досвіду Франції, Німеччини та Швейцарії розроблено рекомендації для підвищення ефективності дослідної роботи в агропромислового комплексі. Текст :

<https://environmentalscience.com.ua/uk/journals/tom-16-4-2025/shlyakhi-vdoskonalennya-normativno-pravovikh-osnov-diyalnosti-naukovikh-ustanov-agropromislovogo-kompleksu-v-galuzi-zabezpechennya-stalogo-rozvitku-ta-okhoroni-dovkillya>

7. **Народний депутат організував привласнення майна академії аграрних наук на 30 млн грн.** [Електронний ресурс] // Газета по-українськи.– 2026. – 4 лют. – Електрон. дані. *Йдеться про викриття Службою безпеки України (СБУ) та НАБУ чинного народного депутата від фракції «Слуга народу» Анатолія Гунька на масштабних махінаціях із землями Національної академії аграрних наук (НААН) на суму понад 30 млн грн. За даними слідства, упродовж 2021 - 2023 рр. фігурант організував схему привласнення та розтрату державного майна НААН в особливо великих розмірах, вчинені організованою групою. На підставі зібраних доказів народному депутату та чотирьом його спільникам оголошено підозру. Наразі вирішується питання щодо обрання підозрюваним запобіжних заходів. У разі доведення вини їм загрожує до 12 років позбавлення волі з конфіскацією майна.* Текст : https://gazeta.ua/articles/life/_narodnij-deputat-organizuvav-privlasnennya-majna-akademiyi-agrarnih-nauk-na-30-mln-grn/1243094

8. **Настояща К. Стан і перспективи розвитку українознавчої думки у ФРН** [Електронний ресурс] / Катерина Настояща, Вікторія Паздрій

// Українознавство. – 2025. – № 1. – С. 90-101. Зазначено, що сучасні українознавчі студії в Німеччині характеризуються динамічним розвитком і чіткою спеціалізацією дослідників, зокрема у сфері української мови як складника національної ідентичності та об'єкта мовної політики. Державна й громадська підтримка ФРН створює умови для системного вивчення мовно-культурних процесів, зокрема в контексті взаємодії з українськими біженцями та інтеграційних практик у Німеччині й ЄС. Наголошено, що розвиток українознавчих досліджень відкриває перспективи міжнародної співпраці, сприяє поширенню української мови в академічному та публічному просторі й посилює українсько-німецьке партнерство як елемент європейської мовно-культурної політики. Текст: <http://journal.ndiu.org.ua/article/view/323506>

9. Наукові дослідження під українським прапором [Електронний ресурс] *// Уряд. кур'єр. – 2026. – 10 лют. [№ 33]. – Електрон. дані. Подано інформацію, що Президент України Володимир Зеленський під час онлайн-зустрічі привітав учасників 30-ої української антарктичної експедиції із 30-річчям із дня, коли державний прапор України було піднято на антарктичній станції «Академік Вернадський». Президент зазначив, що українські дослідники, науковці роблять важливий внесок у те, що нашу країну поважають у світі, і допомагають розвитку вітчизняної науки. Полярники, що здійснюють метеорологічні, мікробіологічні та океанографічні дослідження на станції, розповіли про свою роботу та подякували за підтримку від держави навіть у ці складні часи. Науковці зазначили, що поява в Україні 2021 р. власного науково-дослідного судна «Ноосфера» істотно підвищила рівень та спроможності української антарктичної місії. Торік у жовтні розпочався його п'ятий сезон, який триватиме довше за всі попередні, — до семи місяців. Це дає змогу проводити ще більше наукових досліджень і розвивати міжнародну співпрацю. Текст: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/naukovi-doslidzhennya-pid-ukrayinskim-praporom/>*

10. **Особливості формування та реалізації тематики наукових досліджень в установах Національної академії наук України в умовах воєнного стану** [Електронний ресурс] / О. М. Міщук, Л. П. Овчарова, Ю. В. Хоменко, Т. М. Велентейчик // Наука та наукознавство. – 2025. – № 4 (130). – С.70-98. *Наведено результати фундаментальних і прикладних досліджень установ НАН України з широкого спектра галузей наукових знань, які свідчать, що, незважаючи на труднощі війни, установи Академії здійснюють науковий супровід енергетичної, авіакосмічної, машинобудівної, металургійної, оборонно-промислової, видобувної та інформаційно-комунікаційної галузей України, зосереджують зусилля насамперед на зміцненні обороноздатності й безпеки країни та створенні наукового підґрунтя для повоєнного відновлення і подальшого інноваційного розвитку промислового сектора української економіки. Вказано, що попри війну, руйнування, недофінансування та відтік кадрів, установи НАН України запропонували чимало вагомих прикладних розробок для забезпечення енергетичної, екологічної, медичної та продовольчої безпеки, а також продемонстрували значні досягнення у фундаментальних дослідженнях, результати яких здобули міжнародне визнання. Зазначено, що створення в НАН України науково-координаційних рад секцій, залучення представників підприємницьких структур і громадських організацій до формування тематики прикладних досліджень підвищує об'єктивність оцінювання перспектив розвитку науки, сприяє фаховому проведенню наукової експертизи в процесі відбору наукових проєктів. Запропоновано заходи, спрямовані на посилення наукового потенціалу Академії та підвищення результативності дослідницької діяльності у воєнний та повоєнний періоди.*
Текст : <https://nasu-periodicals.org.ua/index.php/sofs/article/view/25414>

11. **Отрошко Л. Сучасний стан українознавчих досліджень у Великій Британії** [Електронний ресурс] / Любов Отрошко // Українознавство. – 2025. – № 1. – С. 51-72. *Окреслено провідні напрями українських студій у науково-освітніх установах Великої Британії та оцінено їхню*

перспективність у міждисциплінарному вимірі. Значну увагу в цих студіях приділено українській мові як ключовому маркеру ідентичності та об'єкту мовної політики, зокрема в контексті російсько-української війни та протидії русифікаційним наративам. Водночас українознавчі дослідження зосереджені переважно в межах філологічних, мовознавчих і суміжних дисциплін і здебільшого функціонують завдяки особистій ініціативі науковців. Наголошено на нестачі інституційної підтримки з боку України, що стримує системний розвиток української мовної та культурної присутності за кордоном, а також на потребі активізації співпраці як інструменту реалізації ефективної зовнішньої мовно-культурної політики держави. Текст: <http://journal.ndiu.org.ua/article/view/323504>

12. **Ярошенко Т. О. Відкритий доступ і відкрита наука в Україні з погляду дослідників (за результатами соціологічного дослідження 2025 р.)** [Електронний ресурс] / Т.О. Ярошенко, М.В. Яшник // Наука та наукознавство. – 2025. – № 4 (130). – С. 3-22. *Представлено результати всеукраїнського соціологічного дослідження 2025 р., яке поєднує аналіз практичного досвіду дослідників, оцінювання інституційної підтримки та виявлення бар'єрів на шляху впровадження принципів відкритої науки. Базою дослідження стало опитування, проведене Державною науково-технічною бібліотекою України (ДНТБ України) у квітні — серпні 2025 р. серед 702 респондентів з усіх регіонів України. Результати засвідчили високий рівень публікації наукових праць дослідників України у відкритому доступі, проте значно нижчий рівень поширення дослідницьких даних. Серед бар'єрів респонденти виокремили: брак технічних знань, невпевненість у правових аспектах, побоювання щодо плагіату та брак інфраструктури. Вказано, що установи, де працюють респонденти, мають політику щодо відкритої науки, однак її практичну імплементацію обмежено. Найпотрібнішими респонденти вважають інформаційну підтримку, консультації та навчання з управління дослідницькими даними. Вказано на необхідність системного підходу до розбудови інфраструктури відкритої науки в Україні, посилення*

інституційної підтримки, формування ефективної політики та підвищення обізнаності дослідників. Текст: <https://nasu-periodicals.org.ua/index.php/sofs/article/view/25087>

22.02.2026.

Укладач: Ліфанова І.В.

Відповідальний за випуск: Зайченко Н. Я.